

SAMOEFIKASNOST I PERFEKCIONIZAM KOD STUDENATA

Pokušaj psihometrijske provjere korištenih skala

ZVJEZDAN PENEZIĆ
LOZENA IVANOV
ANA PROROKOVIĆ
Filozofski fakultet u Zadru
Faculty of Philosophy in Zadar

UDK/UDC: 159.07
Stručni članak
Professional paper

Primljeno
: 1998-11-04
Received

Na 179 studenata Filozofskog fakulteta u Zadru primijenjene su skale opće samoefikasnosti i perfekcionizma.

Polazeći od rezultata dobivenih u prijašnjim istraživanjima, autori su ispitali psihometrijske značajke skala opće samoefikasnosti i općeg perfekcionizma.

Skale su pokazale jednodimenzionalnu strukturu te zadovoljavajuću nutarnju konzistenciju utvrđenu pomoću Cronbach alpha koeficijenta. Rezultati na skali opće samoefikasnosti uspoređeni su i s rezultatima njemačkih ispitanika (Schwarzer, 1996). Pokazalo se da je u oba slučaja moguće govoriti o istom - faktoru opće samoefikasnosti.

KLJUČNE RIJEČI: opća samoefikasnost, perfekcionizam, psihometrijska provjera

Uvod

Prema Bandurinoj socijalno-kognitivnoj teoriji, vjerovanja koja ljudi imaju o sebi predstavljaju ključni element u izvršavanju kontrole i osobnom djelovanju, te se pojedinci promatraju i kao produkti, ali i kao proizvođači svog

vlastitog okruženja. Bazični aspekt socijalno-kognitivne teorije čini konstrukt samoefikasnosti.

Bandura (1997, 1989a, 1989b) određuje samoefikasnost kao procjenu pojedinca o vlastitim sposobnostima organiziranja i izvršavanja akcija potrebnih da bi se ostvario određeni, pretpostavljeni tip aktivnosti. Kako će se određena osoba ponašati često se može bolje predvidjeti vjerovanjima koje ta osoba ima o svojim sposobnostima nego onim što je ona realno sposobna izvršiti.

Takva vjerovanja u osobnu kompetenciju utječu na ponašanja na više načina. Ona utječu na izbore koje osoba vrši te na način djelovanja. Vjerovanja o efikasnosti utječu na napor koji ljudi ulažu u određene aktivnosti, koliko dugo ustraju u njoj, pa i onda kad naiđu na poteškoće. Osobe sa višom osobnom efikasnošću odabiru izazovnije ciljeve, uporniji su u njihovu dostizanju, a svoje greške objašnjavaju nedovoljnim uloženim naporom. Zadacima pristupaju s manje anksioznosti i rjeđe manifestiraju stresne reakcije.

Kao rezultat takvih utjecaja, vjerovanja o samoefikasnosti determiniraju i prediktori su razine postignuća koje će osoba na kraju dostići. Stoga Bandura naglašava da je vjerovanje u osobnu efikasnost ključni faktor ljudskog djelovanja.

Iako se Bandura slaže da postoji nekoliko uvjeta pod kojim se procjene efikasnosti mogu generalizirati kroz različite aktivnosti (kao npr. kada različiti zadaci zahtijevaju upotrebu sličnih vještina), u osnovi teorije samoefikasnosti je situacionističko shvaćanje ljudskog ponašanja. Kako percepcija efikasnosti varira za različite aktivnosti, za različite nivoe iste aktivnosti, kao i za različite situacije, Bandurin je stav da ona nikako ne može biti dobar pokazatelj situacijskih očekivanja osobne efikasnosti. Jedino mjere samoefikasnosti koje su strogo prilagođene i usko ograničene na područje psihičkog funkcioniranja koje se ispituje mogu omogućiti preciznu predikciju ljudskog ponašanja.

Brojna istraživanja koja je izazvala pojava teorije samoefikasnosti zaista su pokazala da postoji relativno mala povezanost između opće i specifičnih percepcija samoefikasnosti. Vjerojatno je da mjere opće efikasnosti ne mogu neposredno utjecati na ponašanje u konkretnim situacijama prvenstveno zbog heterogenosti mogućih situacija koje pred pojedinca postavljaju različite zahtjeve i gdje do izražaja dolazi neograničeni broj specifičnih aspekata efikasnosti.

Međutim, ipak se može pretpostaviti da se situacijska očekivanja osobne efikasnosti barem dijelom temelje na općoj efikasnosti kao stabilnijem obilježju ličnosti. I opća i situacijska percepcija samoefikasnosti proizlaze iz istog mentalnog sistema i teško je vjerovati da su posve odijeljeni konstrukti, već bi oni trebali funkcionirati u izvjesnu skladu (Bezinović, 1988.). Osoba

koja sebe općenito percipira efikasnom, najvjerojatnije će sebe percipirati efikasnom i u većem broju različitih situacija u odnosu na osobu koja sebe smatra neefikasnom. U tom bi se smislu opća samoefikasnost odnosila na sposobnost suočavanja kroz široki raspon različitih situacija i aktivnosti.

Bezinović (1988) zaključuje da su situacijski determinirane percepcije osobne efikasnosti presudne za konkretno prilagođivanje problemnim situacijama u svakodnevnom životu, ali da opća percepcija osobne efikasnosti ima ključnu ulogu za opću prilagodbu pojedinca te da je bitna za održavanje relativne konzistentnosti sveukupnog samopoimanja.

I Schwarzer i sur. (1997) sugeriraju da je za predikciju ponašanja u općenitijim situacijama adekvatnija upotreba i općenitijih konstrukata kao što je npr. opća samoefikasnost. Oni su pronašli da se opća samoefikasnost pojavila kao najbolji pojedinačni prediktor prilagođenosti Istočnih Nijemaca na život na zapadu nakon pada berlinskog zida.

Jerusalem i Mittag (1995) navode da osobito unutar stresnih tranzicijskih razdoblja u kojima se treba adaptirati na nove uvjete življenja, kao što je npr. početak studiranja, samoefikasnost ima funkciju osobnih izvora zaštite protiv pogubnih iskustava, negativnih emocija i zdravstvenih problema.

Iz tih razloga je razumljiv napor istraživača da razviju i zadrže u upotrebi mjere opće samoefikasnosti. Schwarzer i sur. (1997) su razvili skalu opće samoefikasnosti, u skladu s Bandurinim modelom, a koja mjeri opći i stabilan osjećaj osobne kompetencije da se efikasno nosimo s različitim stresnim situacijama. Originalna verzija skale je sadržavala 20, a zatim je reducirana na 10 čestica. U brojnim istraživanjima je pokazala pouzdanost tipa unutarnje konzistencije između .75 i .90. Također ima dobru konvergentnu i diskriminativnu valjanost. U pozitivnoj je korelaciji sa samopoštovanjem i optimizmom, a u negativnoj s anksioznošću, depresijom i fizičkim simptomima.

Budući da perfekcionizam predstavlja tendenciju ostvarenja ili aspiracije vrlo visokim standardima mogao bi utjecati i na percepciju efikasnosti. Poznato je da ukoliko osoba ima niske aspiracije onda i vrlo mali uspjesi rezultiraju visokim samopoštovanjem. I obratno, neki postavljaju tako visoke standarde da ih rijetko dostižu što kao rezultat ima nisko samopoštovanje i vjerojatno jak doživljaj neefikasnosti. Općenito govoreći, perfekcionizam se smatra normalnim kad osoba osjeća zadovoljstvo u težnji k savršenstvu, ali prepoznaje i prihvaća osobna ograničenja. Perfekcionizam postaje ozbiljniji problem kada osoba ima nerealna očekivanja i nikad nije zadovoljna izvedbom (Hamachek, 1978., prema Hill i sur., 1997).

I u ranijim istraživanjima perfekcionizam se povezivao s lošijom prilagodbom i postignućem. Vjerovalo se da ove teškoće u prilagodbi proizlaze

iz perfekcionistačkih tendencija da se ima nerealno visoke standarde, pretjeranih generalizacija pogrešaka i propusta, strogu samoevaluaciju i tendenciju da se prihvati razmišljanje o samo potpunu uspjehu ili potpunu neuspjehu kao jedinom mogućem ishodu. Na perfekcionizam se gledalo kao na jednodimenzionalan konstrukt koji je usmjeren na osobne kognicije. Prvi empirijski pokušaji mjerenja perfekcionizma zasnivali su se na skali od 10 čestica koja je mjerila sebi usmjereni perfekcionizam (Burns, 1983., prema Hewitt i Flett, 1991).

I mada je perfekcionizam prema sebi esencijalna komponenta ovoga konstrukta, kasnije se pojavila ideja da on ima i interpersonalne aspekte, te da su i ti aspekti važni za pojavu teškoća u prilagodbi. Danas se u istraživanjima pravi razlika između osobnih i socijalnih aspekata perfekcionizma.

Frost i sur. (1990) opisuju šest osobnih i socijalnih faktora. Hewitt i Flett (1991) također se slažu da je perfekcionizam multidimenzionalan i identificiraju tri komponente: sebi usmjereni, drugima usmjereni, te socijalno poželjni perfekcionizam. Oni naglašavaju da osnovna razlika među ovim dimenzijama nije u samom ponašanju, već u objektu prema kojem je perfekcionistačko ponašanje usmjereno ili kome se takvo ponašanje atribuiraju.

Frost i sur. (1993) pronalaze prilično preklapanje između subskala na te dvije multidimenzionalne skale perfekcionizma, a također se pojavljuju značajne korelacije obiju skala s Burnsovom skalom perfekcionizma (Hewitt i Flett, 1991). Korelacije su nešto više sa skalom Frosta i sur. (1990) (od .18 za subskalu organizacije do .87 za subskalu zabrinutosti zbog pogrešaka) iz čega autori zaključuju da te dvije skale mjere isti konstrukt. Burnsova skala perfekcionizma je, također, u značajnoj pozitivnoj korelaciji sa sve tri subskale multidimenzionalnog perfekcionizma Hewitta i Fletta (1991), ali je korelacija najviša sa subskalom sebi usmjerenog perfekcionizma (iznosi .57), što je u skladu s mišljenjem da Burnsova skala mjeri prvenstveno sebi usmjereni perfekcionizam.

Danas se perfekcionizam povezuje s nizom poteškoća u osobnom i socijalnom području ljudskog funkcioniranja, od anksioznosti i depresije, niskog samopoštovanja, preko usamljenosti, bračnih i obiteljskih problema, pa do ozbiljnijih psihopatoloških poremećaja.

Ovim ispitivanjem pokušali su se provjeriti instrumenti za procjenu opće samoefikasnosti i perfekcionizma na uzorcima studenata. Također se pokušalo provjeriti kakvi su odnosi između hrvatskog prijevoda i originalne, njemačke skale za procjenu opće samoefikasnosti.

Metodologija

Ispitivanje je obuhvatilo 179 studenata prve i druge godine studija na Filozofskom fakultetu u Zadru. Ispitivanje je provedeno neposredno prije održavanja nastave na različitim studijskim grupama, a popunjavanje upitnika bilo je anonimno i trajalo je oko 10 minuta.

U skladu sa spolnom strukturom studenata ovog fakulteta u uzorku su dominirale djevojke (158 djevojaka i 21 mladić). Prosječna dob djevojaka bila je 19 a mladića 20 godina. Ispitanici su ispitani upitnikom koji je sadržavao nekoliko različitih skala. Primijenjene su sljedeće skale i upitnici:

1. **Upitnik demografskih podataka** kojim su prikupljeni podaci o spolu, dobi, godini upisa studija, zadovoljstvu studijem, zadovoljstvu uspjehom i zadovoljstvu životom, te podaci o subjektivnoj procjeni zdravstvenog stanja.

2. **Skala opće samoefikasnosti** (Schwarzer i sur., 1996). Skala sadrži 10 čestica na koje se odgovara na skali Likertova tipa s pet stupnjeva (od 1 do 5). Ukupni rezultat formira se kao linearna kombinacija procjena. Autori govore o invarijantnosti i jednofaktorskoj strukturi ove skale prilikom primjene u više od 20 zemalja. Skala je po prvi puta primijenjena na uzorcima hrvatskih ispitanika, a prije primjene nezavisno su je prevela tri profesora psihologije, te je nakon toga postignut konsenzus u prijevodu.

3. **Skala perfekcionizma** (Burns, 1980, prema Calhoun i Accocela, 1990) sadrži 10 čestica koje procjenjuju opće aspekte perfekcionizma, a na koje se odgovara na skali Likertova tipa s pet stupnjeva (od 1 do 5). Ukupni rezultat formira se kao linearna kombinacija procjena. Prema dostupnim podacima skala također pokazuje jednofaktorsku strukturu i faktorsku invarijantnost pri primjeni na različitim uzorcima ispitanika. Ljestvicu su prije primjene nezavisno prevela tri profesora psihologije, a nakon toga je postignut konsenzus u prijevodu.

Rezultati i rasprava

U obradi rezultata uglavnom će biti riječi o internalnoj strukturi skala opće samoefikasnosti i općeg perfekcionizma.

Primarni cilj je bio utvrditi faktorsku strukturu skale opće samoefikasnosti. Kako se pokazalo u nekim prijašnjim ispitivanjima na

uzorcima njemačkih ispitanika, skala je relativno homogena. Kako su ta istraživanja pri utvrđivanju faktorske strukture koristila komponentnu faktorsku analizu, to je ona, unatoč nekim zamjerkama koje se pridaju takvom pristupu (Fulgosi, 1996), primijenjena i u ovom ispitivanju. Rezultati komponentne faktorske analize i za uzorak hrvatskih i za uzorak njemačkih ispitanika (Schwarzer, 1996) iznose se u tablici 1.

Tablica 1. *Rezultati komponentne faktorske analize skale opće samoefikasnosti*

ČESTICA	Istraživanje 1.	h^2	Istraživanje 2. Schwarzer i sur. (1996)
1. Kada se suočavam s teškoćama mogu ostati pribiran jer se oslanjam na svoje sposobnosti suočavanja.	.652	.425	.66
2. Siguran sam da mogu uspješno riješiti neočekivane situacije.	.721	.520	.56
3. Mogu riješiti većinu problema ako uložim dovoljno truda.	.629	.395	.67
4. Ako mi se netko suprostavi mogu pronaći sredstva i načine da dobijem ono što želim.	.667	.445	.75
5. Ako sam u škripcu mogu misliti na to što bih trebao raditi.	.514	.264	.77
6. Kada sam suočen s problemom obično mogu pronaći nekoliko rješenja.	.655	.429	.65
7. Lako mi se držati postavljenih ciljeva i ostvariti ih.	.693	.480	.75
8. Zahvaljujući svojoj snalažljivosti znam kako se treba nositi s nepredvidivim situacijama.	.657	.431	.72
9. Uvijek mogu riješiti teške probleme ako se dovoljno potrudim.	.712	.507	.74
10. Nije važno što mi stane na put, obično sam sposoban suočiti se s tim.	.706	.498	.73
KARAKTERISTIČNI KORIJEN	4.395		
POSTOTAK OBJAŠNJENE VARIJANCE	43.95		

Faktorska analiza pokazala je postojanje jednog faktora (Guttman-Kaiserov kriterij ekstrakcije faktora s vrijednošću karakterističnog korijena većom od 1) pri čemu je taj faktor objašnjavao 44% varijance samoefikasnosti.

Nadalje, provedene su i analize čestica korištene skale. U tablici 2. Iznose se rezultati tih analiza.

Tablica 2. *Rezultati analize čestica skale opće samoefikasnosti*

ČESTICA	M	sd	r_{it}
1. Kada se suočavam s teškoćama mogu ostati pribran jer se oslanjam na svoje sposobnosti suočavanja.	3.43	.949	.553
2. Siguran sam da mogu uspješno riješiti neočekivane situacije.	3.41	.804	.627
3. Mogu riješiti većinu problema ako uložim dovoljno truda.	4.15	.757	.523
4. Ako mi se netko suprostavi mogu pronaći sredstva i načine da dobijem ono što želim.	3.43	1.06	.566
5. Ako sam u škripcu mogu misliti na to što bih trebao raditi.	3.58	.935	.422
6. Kada sam suočen s problemom obično mogu pronaći nekoliko rješenja.	3.51	.830	.552
7. Lako mi se držati postavljenih ciljeva i ostvariti ih.	3.34	.930	.588
8. Zahvaljujući svojoj snalažljivosti znam kako se treba nositi s nepredvidivim situacijama.	3.33	.892	.559
9. Uvijek mogu riješiti teške probleme ako se dovoljno potrudim.	3.99	.766	.609
10. Nije važno što mi stane na put, obično sam sposoban suočiti se s tim.	3.52	.878	.615
CRONBACH ALPHA			.854

Pokazalo se da je skala podjednako pouzdana isto kao i homogena ili jednodimenzionalna na različitim uzorcima ispitanika. Korištenjem jednostavnog sumativnog rezultata pokazalo se da Cronbach alpha za uzorak njemačkih ispitanika iznosi .84, dok za uzorak hrvatskih ispitanika iznosi .854. Valja napomenuti da su korelacije svake čestice s ukupnim rezultatom nespurioznog tipa (korelacija između neke komponente (čestice) i ukupnog rezultata na skali pri čemu sama čestica ne predstavlja dio tog ukupnog rezultata).

Vidljivo je da se pokazao samo jedan opći faktor isto kao i na uzorku njemačkih ispitanika. Iako se u oba slučaja radi o jednofaktorskom rješenju, te iako se u oba slučaja objašnjava gotovo jednaki postotak varijance (41 posto na uzorku njemačkih ispitanika) ipak, da bi se moglo govoriti o jednakosti na

osnovi čestica, valja provjeriti istovjetnost izlučenih faktora. U tu svrhu izračunat je koeficijent kongruencije između ta dva faktora. Za izračunavanje koeficijenta kongruencije korištena je sljedeća formula za koeficijent kongruencije:

$$K_{ab}=A/B$$

gdje je

$$A=f_{v_1}f_{v_2}$$
$$B=(\sum f_{v_1}^2 \sum f_{v_2}^2)^{1/2},$$

a gdje su f_{v_1} i f_{v_2} faktorski koeficijenti jednog i drugog faktora.

Pokazalo se da na osnovi koeficijenta kongruencije (.990) možemo reći kako su izlučeni faktori jednaki. Fulgosi (1979), naime, navodi da je u slučaju da su koeficijenti kongruencije veći od .80 opravdano govoriti o istovjetnosti faktora.

Također se može kazati da su psihometrijske značajke korištene skale zadovoljavajuće. Pouzdanost, korelacije čestica s ukupnim rezultatom, isto kao i faktorska zasićenja ukazuju na činjenicu da skala opće samoefikasnosti može biti promatrana kao homogena i jednodimenzionalna. Na osnovi toga možemo kazati da se konstrukt samoefikasnosti pokazuje kao univerzalan, uz potvrdu konstruktne valjanosti kod različitih kultura.

Budući da je u ispitivanju bila korištena i skala perfekcionizma za koju također nisu bili dostupni podaci o provjerama na uzorcima hrvatskih ispitanika, u tablici 3. iznose se rezultati komponentne faktorske analize i analize čestica navedene skale.

Tablica 3. Rezultati komponentne faktorske analize i analize čestica skale perfekcionizma

ČESTICA	M	sd	Faktorsko zasićenje	η^2	r_{ii}
1. Ne bih smio ponavljati iste greške više puta	2.91	.823	.757	.573	.489
2. Sramotno je za mene ako pokažem slabosti ili "šasavo" ponašanje	1.78	1.06	.322	.103	.272
3. Prosječno postignuće me čini nezadovoljnim	2.89	1.04	.104	.011	.195
4. Ako se dovoljno trudim mogu se ponositi bilo čime što pokušam	4.12	.828	.082	.007	.157
5. Ako si zamjeram počinjene pogreške to mi pomaže da bolje radim u budućnosti	3.40	1.12	.065	.004	-.079
6. Ljudi će vjerojatno lošije misliti o meni ako pogriješim u nečemu	2.52	1.11	.911	.829	.567
7. Ako si ne postavim najviše standarde vjerojatno ću završiti kao drugorazredna osoba	2.19	1.29	.371	.138	.326
8. Neuspjeh u nečemu važnom čini me slabijom osobom	3.01	1.14	.342	.117	.344
9. Uzrujam se ako napravim pogrešku	3.52	1.03	.322	.103	.326
10. Ako nešto ne mogu učiniti zaista uspješno nema razloga da to uopće učinim	2.50	1.15	.326	.106	.359
KARAKTERISTIČNI KORIJEN			1.992	$\alpha=.616$	
POSTOTAK OBJAŠNJENE VARIJANCE			19.92		

Faktorska analiza (metoda glavnih komponenti, uz Guttman-Kaiserov kriterij ekstrakcije faktora s vrijednošću karakterističnoga korijena većom od 1) je pokazala postojanje jednog faktora. Može se vidjeti da neke čestice (3, 4 i 5) nemaju zadovoljavajuća faktorska zasićenja te je diskutabilna njihova daljnja upotreba. Uzimajući u obzir i činjenicu da iste čestice nemaju niti zadovoljavajuće visoku korelaciju s ukupnim rezultatom pouzdanost skale, ipak je nešto niža nego za neke druge skale. Dakle, skala perfekcionizma pokazala se dosta loša u psihometrijskom pogledu. Razloge vjerojatno valja potražiti u činjenici da je skala relativno kratka ali i u činjenici da procjenjuje jedan konstrukt koji ima relativno negativne značajke. Naime, kako su pokazali rezultati nekih prijašnjih ispitivanja, unatoč činjenici da većina ljudi ponekad iskazuje želju da neke zadatke obavi savršeno, perfekcionistička se nastojanja vrlo često svrstavaju među opsesivno kompulzivne poremećaje

ličnosti (DSM-IV, *Dijagnostičko statistički priručnik za duševne poremećaje*, 1996). Svakako da se skala perfekcionizma, korištena u ovom ispitivanju, ne može promatrati kao klinička mjera za procjenu poremećaja ličnosti ali ipak ostaje činjenica da pri interpretaciji ovih rezultata treba biti vrlo pažljiv. Nadalje, moguće je i da korištene čestice ne predstavljaju zapravo pravu refleksiju onoga što bi trebala biti procjena perfekcionizma. Vjerojatni razlozi niže pouzdanosti nekih čestica, a i ukupne skale, mogu biti i u tome da su nakon prijevoda čestice možda donekle i sadržajno izmijenjene, te se izgubila "srž" onoga što je u engleskom originalu predstavljeno kao perfekcionizam. Sadržajno se čestice odnose na procjenu različitih aspekata ponašanja i vrednovanja ponašanja u kojima osoba sama sebi postavlja ciljeve koji su tek nešto veći od prosjeka. Međutim, u tom slučaju valja upozoriti da ne postoji visoka asocijacija s deskripcijom perfekcionizma.

Usljed činjenice da skala perfekcionizma ne pokazuje zadovoljavajuće psihometrijske značajke, a s obzirom i na činjenicu da su danas dostupne brojne multidimenzionalne mjere perfekcionizma, u budućim bi ispitivanjima valjalo koristiti neke druge skale za procjenu perfekcionističkih nastojanja.

U tablici 4 iznose se interkorelacije ispitivanih varijabli.

Tablica 4. *Matrica interkorelacija ispitivanih varijabli*

Varijabla	1	2	3	4	5	6	7	8
1. Promjena mjesta boravka	1.00							
2. Korištenje stipendije	.20**	1.00						
3. Zadovoljstvo uspjehom	-.05	-.02	1.00					
4. Zadovoljstvo studijem	.01	-.07	.31**	1.00				
5. Procjena zdravlja	.04	-.12	.21**	.18*	1.00			
6. Zadovoljstvo životom	-.03	-.12	.16*	.14	.17*	1.00		
7. Samoefikasnost	.09	.01	.33**	.11	.15*	.37**	1.00	
8. Perfekcionizam	-.08	.03	-.20**	-.12	-.21**	-.47**	-.44**	1.00

* $p < .05$ ** $p < .01$

Sukladno pretpostavkama pokazalo se da mjera samoefikasnosti pokazuje značajnu pozitivnu povezanost s mjerama zadovoljstva uspjehom i procjenama zdravlja i zadovoljstva životom, dok perfekcionizam pokazuje negativnu povezanost sa svim tim varijablama.

Ako se pogleda matrica interkorelacija vidi se da zadovoljstvo uspjehom pokazuje značajnu pozitivnu povezanost sa samoefikasnosti. Zanimljivo je da ukupno zadovoljstvo studijem pokazuje značajnu povezanost s mjerama samoefikasnosti. Izgleda da je vjerojatni razlog tome što ukupne procjene zadovoljstva studijem uključuju procjene većeg broja različitih domena i područja funkcioniranja. Zadovoljstvo uspjehom pretpostavlja procjene zasnovane na parametrima uspješnog obavljanja određenog broja zadataka (polaganje ispita, ispunjavanje drugih studijskih obveza) te stoga ima direktni utjecaj na procjene samoefikasnosti. Tako se oni pojedinci koji ne uspiju npr. položiti određene ispite vide kao manje efikasni ali se procjenjuju i manje zadovoljni uspjehom. Pojedinci koji vjeruju u svoju kompetentnost da se nose s različitim događajima ne bi se trebali osjećati nezadovoljni.

To potkrepljuju i značajne pozitivne korelacije između samoefikasnosti i zadovoljstva životom. Budući da zadovoljstvo životom uključuje evaluaciju cjelokupnog života, u tu su procjenu uključene i procjene zadovoljstva različitim parametrima profesionalnog (u ovom slučaju akademskog) postignuća. Moguće je da globalnost konstrukata ukupnog zadovoljstva životom i opće samoefikasnosti rezultira i nešto većom međusobnom korelacijom nego što je to slučaj s odnosom parametara specifičnog zadovoljstva i opće samoefikasnosti. Da bi se na to dao jasniji odgovor, vjerojatno bi bilo potrebno koristiti i opširnije mjere i pokazatelje različitih aspekata zadovoljstva.

Perfekcionizam se s gotovo svim varijablama nalazi u negativnoj korelaciji a kao glavni značajni negativni korelati perfekcionizma javljaju se samoefikasnost i zadovoljstvo životom. Suočeni sa svakodnevnim zadacima i obvezama, pojedinci perfekcionističkih sklonosti postaju suočeni s činjenicama da ne mogu tako uspješno obaviti sve te obveze. Stoga dolazi do nezadovoljstva životom (jer se ne uspijevaju obaviti važne životne stvari) ili do osjećaja manje samoefikasnosti (pojedinci sebe vide kao neuspješne).

Kako nam ciljevi i kriteriji koje sami sebi postavljamo služe i kao motivi u ponašanju, valja pažljivo odabirati odgovarajuće ciljeve. Mnogi pojedinci vjerojatno pate i zbog toga što previše očekuju. Kada se na to nadovežu i očekivanja bliskih pojedinaca, vidljivo je koje prepreke mora pojedinac savladati da bi bio zadovoljan. Međutim, čak i nakon brojnih uspjeha pojedinac koji sebe visoko vrednuje može imati izrazito visoke standarde koje nije u

stanju doseći (često iz jednostavnog razloga jer to zapravo nije niti moguće), te postaje nezadovoljan sobom i svojim životom

Subjektivna procjena zdravlja pokazuje negativnu povezanost s perfekcionizmom. Kako se radi o uzorku studenata, koje možemo promatrati kao skupinu ispitanika koja ne bi trebala imati značajnijih zdravstvenih poteškoća, izgleda da inzistiranje na uspjehu i postavljanje visokih osobnih standarda može rezultirati i nekim zdravstvenim tegobama. Dati odgovor na pitanje kakva je priroda tih tegoba nije lako bez odgovarajućih objektivnijih parametara za procjenu zdravstvenog stanja. Ovako se može samo nagadati da se vjerojatno radi o nekim psihosomatskim tegobama koje se mogu javiti i kao kratkoročne (situacijske) posljedice neuspjeha u nekoj (pre)cijenjeno važnoj aktivnosti.

U zaključku valja kazati da je ovo istraživanje bilo ograničeno na skupine studenata kako bi se osigurala homogenost između uzoraka, prvenstveno za potrebe usporedbe skale opće samoefikasnosti. Buduća bi istraživanja svakako trebala uključiti i provjeru skala na drugim uzorcima ispitanika.

Literatura

- BANDURA, A. (1989a). Human Agency in Social Cognitive Theory, *American Psychologist*, 44, 9, 1175-1184.
- BANDURA, A. (1989b). Regulation of cognitive processes through perceived self-efficacy, *Developmental Psychology*, 25, 5, 729-735.
- BANDURA, A. (1997). *Self-Efficacy: The Exercise of Control*, Freeman Publishing Company, New York.
- BEZINOVIĆ, P. (1988). Percepcija osobne kompetentnosti kao dimenzija samopoimanja, *Doktorska disertacija*, Filozofski fakultet u Zagrebu.
- CALHOUN, J.F. AND ACOCELLA, J.R. (1990). *Psychology of Adjustment and Human Relationships*, McGraw-Hill Publishing Company, New York.
- DSM-IV - *Dijagnostičko Statistički Priručnik za Duševne Poremećaje*, Naklada "Slap", Jastrebaroko, 1996.
- FULGOSI, A. (1979). *Faktorska analiza*, Školska knjiga, Zagreb.
- FULGOSI, A. (1996). Glavne komponente varijabli bez korelacija, *Priopćenje na X. Danima psihologije u Zadru*.

- FROST, R.O., MARTEN, P., LAHART, C. & ROSENBLATE, R. (1990). The dimensions of perfectionism, *Cognitive Therapy and Research*, 14, 5, 449-468.
- FROST, R.O., HEIMBERG, R.G., HOLT, C.S., MATTIA, J.I. & NEUBAUER, A.L. (1993). A comparison of two measures of perfectionism, *Personality and Individual Differences*, 14, 1, 119-126.
- HART, B.A., GILNER, F. H., HANDAL, P.J. AND GFELLER, J.D. (1998). The relationship between perfectionism and self-efficacy, *Personality and Individual Differences*, 24, 1, 109-113.
- HEWITT, P.L. & FLETT, G.L. (1991). Perfectionism in the self and social contexts: Conceptualization, assessment and association with psychopathology, *Journal of Personality and Social Psychology*, 60, 3, 456-470.
- HILL, R.W., ZRULL, M.C. & TURLINGTON, S. (1997). Perfectionism and interpersonal problems, *Journal of Personality Assessment*, 69, 1, 81-103.
- JERUSALEM, M. & MITTAG, W. (1995). Self-efficacy in stressful life transitions. In: A. Bandura (Ed.) *Self-efficacy in changing societies*, New York, Cambridge University Press, 177-201.
- SCHEIER, M. AND CARVER, C.S. (1987). Dispositional Optimism and Physical Well-Being: The influence of generalized outcome expectancies on health, *Journal of Personality*, 55, 2, 169-210.
- SCHWARZER, R. (1996) General Perceived Self-Efficacy in 14 Cultures, *Osobna prepiska*.
- SCHWARZER, R., BÄSLER, J. KWIATEK, P., SCHRÖDER, K., ZHANG, J.X. (1997). The assessment of optimistic self-beliefs: Comparison of the German, Spanish, and Chinese versions of the general self-efficacy scale, *Applied Psychology: An International Review*, 46, 1, 69-88.
- WYATT, R. AND GILBERT, P. (1998). Dimensions of perfectionism: A study exploring their relationship with perceived social rank and status, *Personality and Individual Differences*, 24, 1, 71-79.

Zvezdan Penezić, Lozena Ivanov, Ana Proroković:
SELF-EFFICACY AND PERFECTIONISM AMONG STUDENTS
Psychometric Examination of Used Scales

S u m m a r y

An investigation with the General Perceived Self-Efficacy and Perfectionism Scales was carried out on 179 students of the Faculty of Arts in Zadar. On the basis of results obtained in previous investigations with these scales the authors tested their psychometric properties.

Both scales have a satisfactory internal consistency (Cronbach alpha for general Perceived Self-Efficacy Scale was .85, and for Perfectionism Scale .69). Results from the General Perceived Self-Efficacy Scales were compared with the results obtained on samples of German university students (Schwarzer, 1996). It is possible to explain the results on the sample of Croatsians as well as on the sample of Germans in relation to one general factor-the factor of general self-efficacy.

KEY WORDS: general self-efficacy, perfectionism, psychometric examination